

Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga SOU 2021:34

(S2021/04102)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

Förslagen är viktiga och väl genomtänkta. Genom förslagen finns en stor chans att vården för barn och unga blir mer sammanhållen än i dag och mer likvärdig för flertalet unga.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor tillstyrker utredningens förslag men har några inlägg.

MUCF anser att hela åldersspannet (13–25 år) inom ungdomspolitiken bör uppmärksammas och inkluderas i förslagen. I utredningen inkluderas barn upp till 18 och unga endast upp till 21 år.

MUCF saknar ett förslag om hur strukturen för elevhälsans verksamhet och arbetssätt ska förbättras för att kunna fungera bättre för ungas bästa. MUCF har återkommande rapporterat att unga efterlyser en mer närvarande elevhälsa som de har förtroende för och dit de kan vända sig för att få stöd med både fysisk och psykisk hälsa. MUCF anser att elevhälsan borde vara en första linjens verksamhet vad gäller vård för barn och unga med ett övergripande ansvar för uppföljningen av ungas hälsa. Det är en avgörande faktor för ungas hälsa att elevhälsan är delaktig i elevernas skolgång på ett mer närvarande sätt än så som det fungerar idag. MUCF kan konstatera att förslag om elevhälsans verksamhet lyser med sin frånvaro.

MUCF saknar även analyser utifrån att barn och unga är en mycket heterogen grupp med många olika behov och förutsättningar. Unga hbtq-personer liksom unga med funktionsnedsättning får stor uppmärksamhet i utredningen. Däremot är uppmärksamheten för unga nyanlända eller asylsökande inte lika stor. Unga nyanlända, unga med utländsk bakgrund, unga som tillhör nationella minoriteter och unga asylsökande är grupper som omfattar såväl hbtq-personer som funktionsnedsatta som kan behöva vård inom olika specialområden så som psykisk ohälsa, somatiska besvär eller PTSD. MUCF anser att fler grupper av unga behöver uppmärksammas i utredningen utifrån deras specifika behov.

Vidare saknar MUCF förslag om ett anhängigstöd i utredningen. Utredningen påpekar att det bör finnas en kontaktperson för unga inom vården men utelämnar att anhöriga till den unga kan behöva stöd för att orka vara anhöriga. Lämpliga att utföra anhängigstöd skulle kunna vara så kallade anhängigföreningar och anhängigorganisationer inom civilsamhället. Civilsamhället skulle här kunna medverka till och vara ett stöd för metodutveckling och kunskapsstöd.

MUCF delar utredningens syn på civilsamhällets viktiga roll för ungas psykiska hälsa. Civilsamhället möter många barn och unga i sina verksamheter därför kan civilsamhället bli en del av samverkan mellan regionen, kommunen, myndigheter, skolan och dess huvudmän. Liksom utredningen förordar MUCF att det finns en tät dialog mellan regionen, med ansvar för hälso- och sjukvård, och civilsamhället som möter många unga i kommunen. Civilsamhället besitter kunskaper och information som övriga aktörer kan behöva för bästa möjliga vård av barn och unga. Civilsamhällets möjligheter till samverkan behöver dock stärkas. Kunskapen om hur det offentliga kan förstärka det civila samhällets medverkan behöver öka. Det krävs metodutveckling och stöd för att utveckla samverkansmodeller mellan det offentliga och civilsamhället. Vidare behöver kunskapen om civilsamhällets kompletterade roll i arbetet som syftar till att stärka ungas välmående breddas och förstärkas. En ökad kunskap skulle kunna leda till en tydligare samverkan mellan det offentliga och civilsamhällets aktörer som är verksamma inom området, MUCF ser att det finns ett behov av det. MUCF har också återkommande visat att många unga har större tillit till det stöd som civilsamhällets verksamhet ger än till det som det offentliga ger. Det gäller särskilt när det kommer till stöd unga söker om de upplever psykisk ohälsa och psykiska besvär.

6.2.3 Bemyndigande att meddela föreskrifter om hälso- och sjukvårdens arbete för att främja hälsa och förebygga ohälsa hos barn och unga.

MUCF delar utredningens bedömning om att en mer detaljerad reglering av det hälsofrämjande och förebyggande arbetet till barn och unga behövs. Tillgång till föräldraskapsstödet är en viktig del av detta. MUCF har återkommande skrivit om hur unga efterfrågar och vill ha vuxnas stöd i olika frågor. MUCF delar utredningens bedömning om att föräldraskapsstöd ska erbjudas kontinuerligt under barns och ungas uppväxt för att främja hälsa och förebygga ohälsa hos unga. Det är därför viktigt att föräldrar med barn i tonåren erbjuds föräldraskapsstöd och att ungdomsperspektivet synliggörs i stödet.

Bedömningar

6.4.5 Tryggare övergång från hälso- och sjukvård för barn till hälso- och sjukvård för vuxna

Myndigheten delar utredningens bedömning att det behövs ett processstöd för hälso- och sjukvården i övergången från barn till vuxen. MUCF menar att det även behövs ett processstöd för anhöriga till unga som får vård.

6.6 Vägledning för rektorer och skolhuvudmän

MUCF delar utredningens bedömning om behovet av en vägledning för rektorer och skolhuvudmän, utifrån att vägledningen för ansvaret för hälso- och sjukvården och vårdkontaktorna för skolverksamheterna skulle öka ungas förutsättningar till en god skolgång. Därför är det viktigt att gruppen unga speglas som den heterogena grupp den är och de förutsättningar unga med olika bakgrunder har i samhället.

6.7 Sex steg för ett bättre stöd till barn och unga med psykisk ohälsa

MUCF delar utredningens bedömning om att de sex stegen till en mer sammanhållen och jämlik hälso- och sjukvård behövs. Det är viktigt för ungas psykiska hälsa att det finns en bred förståelse och en djup samverkan för att upptäcka och stärka ungas psykiska hälsa. MUCF efterlyser dock ett skarpare förslag eftersom det finns risk att de sex stegen inte kommer att genomföras om utredningen inte formulerar om sin bedömning till ett förslag.

8.2. Konsekvenser för barn och unga

Utredningen konstaterar att det är särskilt viktigt att barn och unga får vara delaktiga i planeringen och utformningen av hälso- och sjukvården, så väl utformningen av vården på övergripande nivå som i barns individuella vårdmöten. MUCF har återkommande undersökt ungas inflytande i olika frågor och konstaterat att det saknas inflytandeforum för unga inom hälso- och sjukvårdsfrågor, både i kommuner och i regioner. Det till skillnad från frågor som kultur- och fritidsfrågor samt skolfrågor där unga ofta ges möjlighet till inflytande och delaktighet. Här finns en potential för utveckling av ungas inflytande i hälso- och sjukvårdsfrågor och MUCF menar att det borde skapas fler forum för unga att få inflytande över hälso- och sjukvårdsfrågor.

I övrigt har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor inga synpunkter.

I detta ärende har generaldirektör Lena Nyberg beslutat. Senior utredare Victoria C Wahlgren och utredare Heli Villanen har varit föredragande. Senioranalytiker Tiina Ekman har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet.

Lena Nyberg
generaldirektör

Victoria C Wahlgren
senior utredare

Heli Villanen
utredare